

lastne vstopajo tudi otroci kapitalizma. In to brez prestižnega rdečega potnega lista, o katerem piše Valter Cvijić.

Literatura:

Benčin, Rok (2016): *Melancholy, or the Metaphysics of Fictional Sadness*. *Filozofski vestnik* 37 (1): 101–117. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

Gospodinov, Giorgi (2015): *Fizika žalosti*. Ljubljana: Beletrina.

Zarja Protner

Kaarle Nordenstreng in Daya Kishan Thussu (ur.): Mapping BRICS Media. Milton Park, Abingdon, Oxon, New York: Routledge, 2015. 268 strani, (ISBN 978-1-138-02624-7), 36,25 USD

Zbornik *Mapping BRICS Media* si zada ambiciozno nalogo celostne opredelitve medijev v hitro rastočih ekonomijah sveta – državah BRICS (Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska in Republika Južna Afrika) – ter ocene njihovega vpliva. Odgovoriti želi na ključno vprašanje globalizirane medijske realnosti: ali mediji v državah BRICS predstavljajo protitež hegemonskim diskurzom zahodnih oziroma še posebej ameriških medijev? V prvem delu se avtorji posvečajo konstelaciji BRICS v mednarodnih odnosih in njenemu vplivu na preoblikovanje globalnih komunikacijskih tokov. Vendar teoretski konceptualizaciji držav BRICS umanjka bistven zaključek o tem, kaj koncept BRICS pravzaprav je – avtorji v razpravi BRICS nekoherentno pojmujejo kot institucijo, organizacijo, koncept, telo, formulacijo, kar nekateri od njih tudi problematizirajo. Pri tem, kot na primer izpostavi Jyrki Käkönen, gre tudi za vprašanje, ali se BRICS kot organizacija zavzema za kolektivne cilje, še posebej nasproti Zahodu, ali gre za institucijo, ki jo njene članice v glavnem izkoriščajo za svoje individualne cilje. V poziciji držav BRICS je zaznati željo po reformiranju mednarodnih institucij in rušenju dominantne pozicije ZDA, hkrati pa ne odstopajo od tradicionalnih vestfalskih vrednot. Avtorji v zborniku pridejo do zaključka, da so nacionalni interesi v ospredju delovanja držav BRICS, največji izziv kolektivnemu delovanju v mednarodnih odnosih pa državam predstavlja predvsem nekohezivnost skupine. Države namreč predstavljajo preveč heterogeno koalicijo in med seboj pogosto tekmujejo na globalnem polju mednarodnih odnosov. Zaradi raznolikosti medijskih krajin držav BRICS ne moremo obravnavati kot koherentno ali na kakršen koli način unikatno skupino, kot ugotavlja Colin Sparks. Čeprav je koncept BRICS geopolitična realnost, kot institucija nima moči, da bi resnično izzvala hegemonski položaj ZDA in nadvlado Zahoda, ponudila ideološko alternativo neoliberalizmu ter ustvarila nov mednarodni red.

Potencial vpliva na globalne komunikacijske tokove se kaže v interesu držav BRICS po sodelovanju pri gradnji komunikacijske infrastrukture in aktivne vloge pri obvladovanju svetovnega spleta (*Internet governance*). Avtorji poudarjajo, da so se predvsem po razkritjih Edwarda Snowdena o nadzorovanju elektronskih komunikacij države BRICS zavzele za decentralizacijo ideološke in institucionalne nadvlade ZDA v globalnih komunikacijah. Kljub temu pa infrastrukturni razvoj z idejo o komunikacijski povezavi in alternativni politični formaciji v globalnem komunikacijskem vladovanju niso prinesli dovolj oprijemljivih rezultatov, pri čemer imajo pomembno vlogo politična, ekonomska in ideološka razlikovanja med državami. Ključna ovira je predvsem dihotomija med

svobodo in nadzorom oziroma regulacijo v komunikacijskih okvirih, kjer še posebej izstopata Rusija in Kitajska. Kljub temu pa lahko države BRICS uvrstimo med resnično globalne izvoznike novic in kulturnih produktov, še posebej specifičnih žanrov, kot so brazilske telenovele, bollywoodski filmi, filmi borilnih večšin s Kitajske ipd., s katerimi dosegajo globalna občinstva, kot poudarja Joseph Straubhaar.

Če prvemu delu zbornika primanjkuje tako trdne teoretske podlage kot tudi konkretizacije dejanskega vpliva medijev držav BRICS, je nekoherentnost v raziskovalnih pristopih še bolj očitna pri analizi posameznih medijskih sistemov v državah BRICS. Tudi zaradi tega postane jasno, da je celostna analiza praktično nemogoča, saj je le težko določiti skupne imenovalce te formulacije. Poglavja, ki se ukvarjajo s posameznimi državami, njihovih medijev ne postavijo v kontekst koncepta BRICS ali nasproti zahodnemu hegemonu. Preučujejo raznoliko paleto značilnosti posameznih medijskih krajin, kot so tipi medijev, vsebine, občinstva, politična ekonomija medijev, regulacija, zakonodajni okvir, neodvisnost, medijska svoboda, delovanje javnega servisa, medijsko lastništvo in koncentracija. Študije v zborniku se opirajo na tako raznoliko paleto metodoloških, teoretskih in pojmovnih okvirjev, kot so raznolike države, ki jih preučujejo. V tem oziru je na mestu vprašanje, ali bi bolj strukturirana in poenotena forma študij prispevala k boljši končni sliki glede medijske krajine v državah BRICS ali pa so si države med seboj preprosto preveč različne, da bi kakršenkoli umeten poskus poenotenja prinesel oprijemljive in primerljive rezultate.

Kljub temu pa poglavja vsako zase ponujajo zelo relevanten vpogled v medijske sisteme držav, njihovo umeščenost v zgodovinski kontekst in trende razvoja, tako da so ključni vir za nadaljnje raziskovanje medijev v teh državah. Besedila so pomemben prispevek k razumevanju medijev v državah BRICS s poglobljeno študijo njihovih ključnih značilnosti: kontekst bojev za demokratizacijo medijev tradicionalno zasebnih medijskih konglomeratov v Braziliji; zgodovinski okvir ruske medijske cenzure in propagande, ki še danes kroji delikatno razmerje med interesi oblasti in komercializacijo ter hkrati vlogo novih medijev pri oblikovanju alternativne medijske agende; velika rast in diferenciranost indijskega medijskega sistema s kolonialno preteklostjo, ki ga dejansko ne moremo pojmovati kot eno celoto; razmerja medijske moči v zgodovinskih fazah razvoja na Kitajskem od dekolonizacije, revolucije, državnega razvoja in vzpona tržnih sil do razcveta digitalnih ekonomij, ki dajejo glas civilni družbi; zapuščina apartheida medijske krajine v JAR, ki se kaže v segmentaciji občinstva in neenakosti dostopa do komunikacijskih kanalov, hkrati pa njeno ideološko, politično in kulturno repozicioniranje z zavezanostjo svobodi izražanja, pravici do informacij in zagotavljanjem neodvisnosti javnih medijev. Dejstvo, da njihovi avtorji prihajajo iz preučevanih držav oziroma so njihovi dobri poznavalci, je pri analizah velika prednost. A hkrati gre bolj za pregled in kontekstualizacijo kot kritično analizo medijev. Pri razglabljanju o velikem potencialu digitalne revolucije na Kitajskem za opolnomočenje civilne družbe na primer umanjka kritična perspektiva regulacije spleta in preprečevanja vstopa na digitalni trg. Tudi vprašanje delovnih pogojev novinarjev in njihove svobode ostane nenاسlovljeno, izpostavljeno je šele v primerjalni analizi v tretjem delu zbornika.

V analizah medijskih sistemov le težko najdemo prave alternative zahodnemu medijskemu ustroju (z izjemo postranske, a inspirativne omembe moralno-filozofskega koncepta Ubuntu v kontekstu medijev JAR, ki pri vlogi medijev v družbi odstopa od zahodnjaškega modela in poudarja povezovalne skupnosti). Res je sicer, da mediji iz držav BRICS predstavljajo njihove raznolike novinarske tradicije, izbor in način upovedovanja novic, predvsem pa drugačen fokus ter na ta način izzivajo zahodne medijske diskurze. Po drugi strani pa ne pomenijo nikakršnega radikalnega odmika od medijskih tradicij Zahoda, prav tako dejstvo, da ti viri obstajajo, še ne zagotavlja njihovega vpliva, kljub temu da se mediji v smislu lastništva, dosega in internacionalizacije (tudi jezikovne) nedvomno širijo izven nacionalnega okvira. Konkretni analizi umanjka primerljivost med državami po eni strani in premislek o širši sliki globalnih medijskih sistemov na drugi, hkrati pa ne ponudi izbora novih alternativnih konceptov, ki bi preizprašali tradicionalni zahodnocentrični medijski svetovni red.

To pomanjkljivost delno poskušajo odpraviti primerjalne perspektive v tretjem delu zbornika. V njem je ekspanzija medijev v državah BRICS analizirana skozi koncept »mehke moči« kot načina, na katerega lahko te države z globalno medijsko promocijo svojih interesov širijo svoj vpliv. Pri preučevanju tokov in kontratokov medijskega kapitala se pojavlja ključno vprašanje – ali so izmenjave med državami BRICS kako specifične, drugačne, bolj intenzivne od tistih med državami BRICS in Zahodom ali zgolj sledijo globalizacijskemu trendu povečanja izmenjav na splošno? Kot v uvodu izpostavi urednika, za interakcije znotraj BRICS sicer obstaja velik potencial, vendar je njihova primarna izmenjava medijskih vsebin še zmeraj usmerjena na zahod. Kljub temu velja izpostaviti nekaj najvidnejših primerov povečane izmenjave med državami BRICS. Opazna je povečana prisotnost kitajskih medijev v Afriki (kitajska centralna televizija, nacionalna fiskovna agencija in časopis China Daily), hkrati pa so tokovi večstranski, kot je razvidno iz investicij južnoafriške medijske družbe Naspers v države BRICS. Vpliv povečujejo na primer ruski televizijski kanal Russia Today z mednarodnim oddajanjem in indijska filmska industrija, ki kaže veliko rast v globalnem dosegu in vplivu.

Po drugi strani avtorji v zborniku ugotavljajo, da medijske platforme praktično nobene pozornosti ne posvečajo temi BRICS in s tem aktivni promociji idej v sklopu te formacije, usmerjene k mednarodnim občinstvom. Poleg tega je večina pozornosti namenjena ekonomskim in političnim problematikam, kulturna in socialna dimenzija izmenjave skozi medije teh držav pa je zapostavljena. Vsi ti argumenti postavljajo idejo Daye Thusso o novem svetovnem informacijskem in komunikacijskem redu (NWICO) 2.0 v zaključnem poglavju pod velik vprašaj. Kljub povečani mednarodni prezenci medijev iz držav BRICS ob podpori rasti digitalnih komunikacij Zahod oziroma ZDA še zmeraj dominirajo svetovnemu redu s svojo internetno infrastrukturo in digitalnimi storitvami. Države BRICS zaradi raznolikosti svojih pristopov do upravljanja digitalnih komunikacij tudi na tej fronti ne morejo tvoriti učinkovitega in poenotenega odziva, čeprav so njihova prizadevanja za izzivanje internetnega režima ZDA in zahteve po internacionalizaciji internetnega vladovanja pomemben prispevek k debatam globalnega komuniciranja, prav tako pa imajo učinek na kulturno in jezikovno diferenciranost digitalnega prostora v »globalni mrežni družbi« (Castells 2009). A to ne ustvarja resnično drugačnega svetovnega reda, temveč zgolj pripomore k redistribuciji vpliva znotraj obstoječega.

Za konec moramo opozoriti še na aktualno ekonomsko realnost v zvezi z državami BRICS. Kljub splošnemu napredku ne moremo mimo dejstva, da se je predvidena rast vsaj v nekaterih državah v zadnjih letih močno upočasnila. Financial Times gre celo tako daleč, da države BRICS razglasi za mrtve, in se v iskanju novih ljubljenk globalnega razvoja obrne k drugemu všečnemu akronimu – TICS, ki predstavlja Tajvan, Indijo, Kitajsko in Južno Korejo. Vendar ekonomska uspešnost pri zastavljeni nalogi analize obstoječih in potencialnih kontratokov v globalnih komunikacijah niti ni ključni argument, zato spremenljivi kazalci razvoja ne delajo analize nič manj relevantne oziroma aktualne. Zbornik uspešno prikaže, na kakšne načine so mediji v državah BRICS pripomogli k bogatjenju političnega, kulturnega in ekonomskega diskurza na globalni ravni kljub splošni neuravnoteženosti informacijskih tokov. Predvsem pa je ključnega pomena implicitni poziv k internacionalizaciji komunikoloških študij, ki morajo slediti trendom povečane internacionalizacije medijev v globalni družbi.

Viri

Castells, Manuel (2009): *Communication Power*. Oxford: Oxford University Press.